

Małgorzata Dudzińska

Aktywność społeczna mieszkańców gmin województwa lubelskiego, w których realizowano prace scaleniowe gruntów rolnych - studium przypadku

Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum 15/4, 47-58

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMIN WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO, W KTÓRYCH REALIZOWANO PRACE SCALENIOWE GRUNTÓW ROLNYCH – STUDIUM PRZYPADKU

Małgorzata Dudzińska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie. Scalenie gruntów rolnych wpływa na rozwój obszarów wiejskich. Według FAO [2008] wpływ scaleń gruntów rolnych ma miejsce na trzech poziomach. Pierwszym – mikro, w ramach którego scalenia gruntów skupiają się na zmianie struktury gospodarstw rolnych i ich bezpośrednim otoczeniu. Drugim – na poziomie mezo, w którym scalenia gruntów mają szersze cele dotyczące m. in. zmian sięgających wiejskiej społeczności. Na poziomie trzecim – makro, w którym proces koncentruje się na zmianach mogących pozytywnie wpłynąć na zjawiska na terenie całego kraju, poprzez m.in. zmniejszanie dysproporcji między obszarami miejskimi i wiejskimi. Dacko [2006] pisała, że „cel powinien koncentrować się na poprawie życia na wsi, a nie tylko podniesieniu wydajności produkcji rolniczej, końcowym rezultatem powinno być odnowienie wsi poprzez trwałe ekonomiczny i polityczny rozwój całej społeczności.”

Upływ czasu przyniósł zmiany w szerszym postrzeganiu prac scaleniowych, nie tylko w aspekcie ściśle technicznym, ekonomicznym, ale również społecznym i przyrodniczym. Jedną z korzyści społecznych wynikających z realizacji scaleń jest aktywne włączanie społeczności lokalnej w zagadnienia kształtowania warunków przestrzennych i zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców. Te przesłanki powodują, iż celem artykułu jest badanie poziomu aktywności społecznej mieszkańców w gminach, w których zrealizowano scalenia gruntów rolnych i porównanie do poziomu aktywności w gminach wiejskich województwa lubelskiego. Przeprowadzono analizę i syntezę literatury oraz badania z grupy podejść przestrzenno-statystycznych. Obszar badań obejmował gminy wiejskie województwa lubelskiego.

Słowa kluczowe: scalenie gruntów rolnych, grunty rolne, aktywność społeczna mieszkańców, województwo lubelskie

Adres do korespondencji – Corresponding author: Małgorzata Dudzińska, Katedra Analiz Geoinformacyjnych i Katastru, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. R. Prawocheńskiego 15, 10-720 Olsztyn, e-mail: gosiadudzi@uwm.edu.pl

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2016

WSTĘP

FAO [2008] klasyfikuje wpływ skaleń gruntów na trzech poziomach: Pierwszym – mikro, w ramach którego scalenia gruntów skupiają się na zmianie struktury gospodarstw rolnych i ich bezpośrednim otoczeniu, tak aby umożliwić rolnikom stawanie się bardziej konkurencyjnymi. Drugim – określanym jako poziom mezo, w którym scalenia gruntów mają szersze cele dotyczące zmian sięgających wiejskiej społeczności m.in. poprzez poprawę infrastruktury (drogi, systemy nawadniania i drenażu itp.), środowiska naturalnego, zarządzania zasobami naturalnymi, krajobrazu i ostatecznego wpływu na rozkład przestrzenny działalności gospodarczej. Na poziomie trzecim – makro, w którym proces koncentruje się na zmianach mogących pozytywnie wpłynąć na zjawiska w całym kraju, poprzez m.in. zmniejszanie dysproporcji między obszarami miejskimi i wiejskimi, zapewniając efektywniejsze i wielokrotne wykorzystanie przestrzeni wiejskiej, poprawę ogólnej konkurencyjności sektora rolnictwa i obszarów wiejskich.

Dacko [2006] napisała, że „cel powinien koncentrować się na poprawie życia na wsi, a nie tylko podniesieniu wydajności produkcji rolniczej, końcowym rezultatem powinno być odnowienie wsi poprzez trwały ekonomiczny i polityczny rozwój całej społeczności, przy jednoczesnej ochronie i racjonalnym wykorzystaniu środowiska naturalnego, proces scalenia przebiegać powinien przy demokratycznym udziale społeczności obszaru scalanego, wraz ze społeczeństwem należy zdefiniować nowy sposób wykorzystania potencjału obszaru, a następnie skupić się na dostosowaniu do tego komponentów przestrzennych, podejście powinno być całościowe, wielosektorowe oraz integrujące elementy rozwoju obszaru i całego regionu, przy jednoczesnym uwzględnieniu powiązań między terenami wiejskimi a zurbanizowanymi”.

Upływ czasu przyniósł więc zmiany w szerszym postrzeganiu prac scaleniowych, nie tylko w aspekcie ściśle technicznym, ekonomicznym, ale również społecznym i przyrodniczym [Sobolewska-Mikulska 2009, Woch 2006, Krupowicz 2014].

Jedną z korzyści społecznych wynikających z realizacji skaleń jest aktywne włączanie społeczności lokalnej w zagadnienia kształtowania warunków przestrzennych [Dudzińska i Kocur-Bera 2015, Dudzińska 2015] i dzięki temu zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców. Te przesłanki powodują, iż celem artykułu jest zbadanie poziomu aktywności społecznej mieszkańców w gminach, w których zrealizowano scalenia gruntów rolnych i porównanie z poziomem w gminach wiejskich województwa lubelskiego.

METODYKA BADAŃ

Przeprowadzono analizę i syntezę literatury oraz badania z grupy podejść przestrzenno-statystycznych. Obszar badań obejmował gminy wiejskie woj. lubelskiego, a w szczególności gminy wiejskie, w których realizowano w latach 2004–2013 scalenia gruntów rolnych.

Badania zrealizowano w trzech etapach. Etap I obejmował charakterystykę realizacji skaleń w gminach woj. lubelskiego. Na etapie II oceniono aktywność społeczną mieszkańców gmin wiejskich woj. lubelskiego (2014–2015 r.) oraz wykonano analizę zależności

między poziomem potencjału aktywności społecznej a powierzchnią zrealizowanych scaleń. Na etapie końcowym podsumowano zrealizowane badania oraz wyciągnięto wnioski.

Do wyznaczenia poziomu aktywności społecznej mieszkańców gmin zastosowano syntetyczny miernik aktywności społecznej. Wartościom poszczególnych cech aktywności społecznej przyporządkowano oceny punktowe w 4-stopniowej skali (równocześnie dokonując zamiany destymulant na stymulanty), a następnie przeprowadzono syntetyczną ocenę miernika aktywności społecznej dla gminy. Uszeregowanie sporządzono w oparciu o ocenę jakościową danej cechy (od niskiego potencjału – 1, średniego – 2, dość wysokiego – 3, do wysokiego – 4). Wykonano taką klasyfikację zarówno ze względu na rodzaj posiadanych wskaźników, jak i ze względu na jakość posiadanych danych do analizy. Wskaźniki znormalizowano według następującego algorytmu:

- tworzenie uporządkowanego szeregu liczbowego dla wartości każdej analizowanej cechy, gdzie: $x_1 = \min.$ $< x_2 < x_3 = \max.$;
- wyznaczenie długości przedziałów klasowych według analizy literatury przedmiotowej i danych statystycznych, np. statystyki z Banku Danych Lokalnych, Państwowej Komisji Wyborczej (PKW);
- konstrukcja przedziałów klasowych, gdzie wartości graniczne przedziałów oblicza się z kolejnych wyrazów ciągu arytmetycznego, w którym pierwszy wyraz (a_1) odpowiada najmniejszej wartości szeregu liczbowego ($x_1 = \min.$), zaś kolejne wyrazy ciągu są większe od wyrazu poprzedniego o ustalone na podstawie literatury i ekspertów przedziały, a ostatnim wyrazem jest największa wartość szeregu ($x_n = \max.$);
- bonitacja punktowa obiektów – elementy szeregu liczbowego x_j zalicza się na podstawie ich wielkości do odpowiednich klas (przedziałów) wyznaczonych ciągiem a_p , stąd każdy element x_j należący do przedziału $< (a_p, a_{p+1})$ przyjmuje wartość punktową równą i , tj. wartość rangi przyznaną tej klasie.

W ocenie punktowej przyjęto cztery przedziały klasowe dla każdej cechy (wskaźnika częściowego). Najkorzystniejsza wartość cechy otrzymała cztery punkty, a najmniej korzystna jeden punkt. Na podstawie średniej wartości punktów i przyjętych wag dla danej cechy wyodrębniono grupy gmin o różnym poziomie aktywności społecznej mieszkańców.

Tabela 1. Zakres syntetycznego miernika aktywności społecznej mieszkańców

Table 1. The range of the synthetic measure of inhabitants' social activity

Potencjał przestrzenny Spatial potential	Niski Low	Średni Medium	Dość wysoki Relative high	Wysoki High
Wartość liczbowa wskaźnika Point worth of indicator	1,2–1,8	1,9–2,2	2,3–2,8	2,9–3,3

Źródło: opracowanie własne

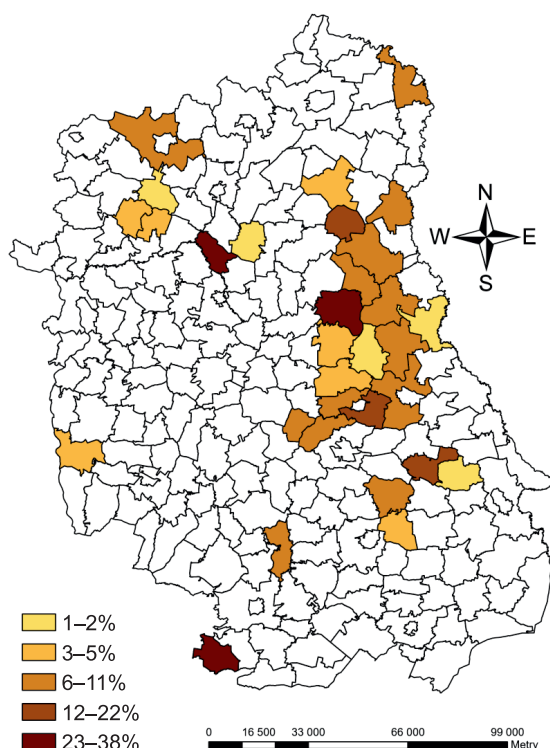
Source: own study

Etap I. REALIZACJA SCALEŃ W GMINACH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Województwo lubelskie położone jest we wschodniej części Polski, zajmuje powierzchnię 25 122,5 km² i jest jednym z największych w kraju. Omawiany teren zamieszkuje 5,7% ludności Polski, czyli około 2 172 800 osób. Gęstość zaludnienia wynosi

86,5 osoby na 1 km² i jest niższa od przeciętnej w kraju (121,9 osoby/km²) oraz w Unii Europejskiej (112,2 osób/km²). W skład województwa wchodzi cztery powiaty grodzkie (Biała Podlaska, Chełm, Lublin, Zamość) i 20 powiatów ziemskich oraz 213 gmin (16 miejskich, 21 miejsko-wiejskich i 172 gminy wiejskie) [Program Ochrony Środowiska... 2008].

Obszary wiejskie w województwie lubelskim obejmują powierzchnię 24 152 km², co stanowi 96,1% powierzchni regionu. Lubelszczyzna jest regionem o dużym znaczeniu rolnictwa, posiadającym znacznie lepsze niż średnia krajowa warunki przyrodnicze, o czym świadczy wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynoszący 74,1 pkt (Polska 66,6 pkt), ale jednocześnie charakteryzuje się relatywnie niskim poziomem wykorzystania potencjału produkcyjnego rolnictwa [Fotyma 2001].

Rys. 1. Udział powierzchni gruntów scalonych w latach 2004–2013 w powierzchni ogólnej gmin województwa lubelskiego

Fig. 1. The distribution of implemented consolidations in communes of Lubelskie voivodship per surface area, and the density of consolidations within the adopted intervals

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

W województwie lubelskim w latach 2004–2006 zrealizowano scalenia dla 13 obiektów, natomiast w latach 2007–2013 dla 39 obiektów. Największy zrealizowany obiekt scaleniowy w województwie miał powierzchnię 2101 ha i był realizowany w gminie Potok

Górny, zaś najmniejszy obiekt – powierzchnię 74 ha i był zlokalizowany w gminie Uchanie. Średnia powierzchnia zrealizowanych obiektów scaleniowych na obszarze województwa wynosiła 644 ha. Powierzchnie ogólne terenów objętych procedurą scaleniową w województwie wynosiły: w latach 2004–2006 – 8 tys. ha i 25,5 tys. ha w latach 2007–2013. Średnia roczna powierzchnia zrealizowanych scaleń w województwie w pierwszym okresie wynosiła 1867 ha, a w drugim – 3629 ha (rys. 1).

Obszar scaleń w drugim okresie programowania zwiększył się przeszło 3,5-krotnie w stosunku do pierwszego okresu (dane Wojewódzkiego Biura Geodezji w Lublinie).

Najwięcej obiektów scaleniowych (po cztery obiekty) zrealizowano w gminach: Ostrówek, Chełm, Wojsławice i Urszulin. W gminie Łuków zrealizowano trzy obiekty scaleniowe [Dudzińska i Prus 2016].

Największy odsetek scalanych gruntów w powierzchni gminy zanotowano w gminie Potok Górny (38%), Ostrówek (30%) oraz Urszulin (23%). Znaczna powierzchnia była scalana w gminach Podedwórze, Urszulin, Rejowiec Fabryczny, Wojsławice i wynosiła od 12 do 22% obszaru gmin. Od 6–11% obszaru gminy scalano w gminach Łuków, Terespol, Hanna, Wiryki, Stary Brus, Hańsk, Chełm, Sawin, Rejowiec, Fajslawice, Skierbieszów i Radecznica. Obiekty scaleniowe, które obejmowały od 3–5% obszaru gminy znajdowały się w Wisznicy, Cycowie, Siedliszcze, Łopienniku Górnym, Sitnie, Adamowie i Józefowie. W pozostałych gminach nie realizowano w badanym okresie prac scaleniowych lub obszary scaleń obejmowały powierzchnię mniejszą niż 2%.

Wskaźnik obrazujący stosunek powierzchni scaleń gruntów na mieszkańca gminy nie jest wysoki. Jedynie w gminach Wojsławice, Ostrówka, Urszulin i Potok Górny jest on dość znaczny i wynosi 5,5–9,1%. W gminach Hanna, Podedwórze, Wiryki, Stary Brus, Hańsk, Sawin, Chełm, Rejowiec, Radecznica i Skierbieszów wielkość tego miernika jest jeszcze niższa, wynosi 2,2–5,4%. Gminy: Cyców, Rejowiec Fabryczny, Łuków mają ten wskaźnik najniższy, wynosi on 1,3–2,2%.

Etap II. OCENA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW GMIN WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Określenie syntetycznego miernika aktywności społecznej

Mapa wiejskich obszarów rozwijających się w Polsce będzie się zmieniać w zależności od aktywności ludzkiej pozwalającej efektywniej i dynamiczniej kreować oblicze tej przestrzeni [Kołodziejczyk 2003]. Badacze kapitału społecznego wychodzą z założenia, że źródłem sukcesów gospodarczych jest w 80% wolny rynek, a w 20% kapitał społeczny [Kołodziejczyk i Wasilewski 2005].

Aktywność społeczna mieszkańców wsi, rozumiana jest jako spektrum rozmaitych działań i zachowań, których celem jest rozwiązywanie problemów społeczności lokalnej. Ma pewien rys indywidualny, nieredukowalny do działania powszechnych czynników, bowiem rodzi się z woli działania ludzi, z chęci samoorganizacji oraz zależy od indywidualnych i zbiorowych wyborów i decyzji [Rosner i Stanny 2014].

Aktywność społeczna obejmuje zarówno działania jednostkowe, jak i zbiorowe, jednorazowe i regularne, spontaniczne i planowane. Badania empiryczne aktywności

społecznej są ponadto zawsze poszukiwaniem czynników i elementów struktury społecznej sprzyjających, ale również aktywności i utrudniających jej podejmowanie [Surowiec 2010].

Mając złożoność aktywności społecznej na względzie, trudno znaleźć miary, którymi by można opisywać zdolność mieszkańców do współdziałania w interesie społecznym poprzez pomiar aktywności obywatelskiej (postawę obywatelską), aktywności społecznej rozumianej w kontekście społeczeństwa obywatelskiego (aktywnych obywateli i tworzących przez nich instytucji nieformalnych i formalnych) oraz ich aktywności w podejmowaniu inicjatyw społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju środowiska lokalnego (np. aktywność w aplikacji o zewnętrzne wsparcie finansowe).

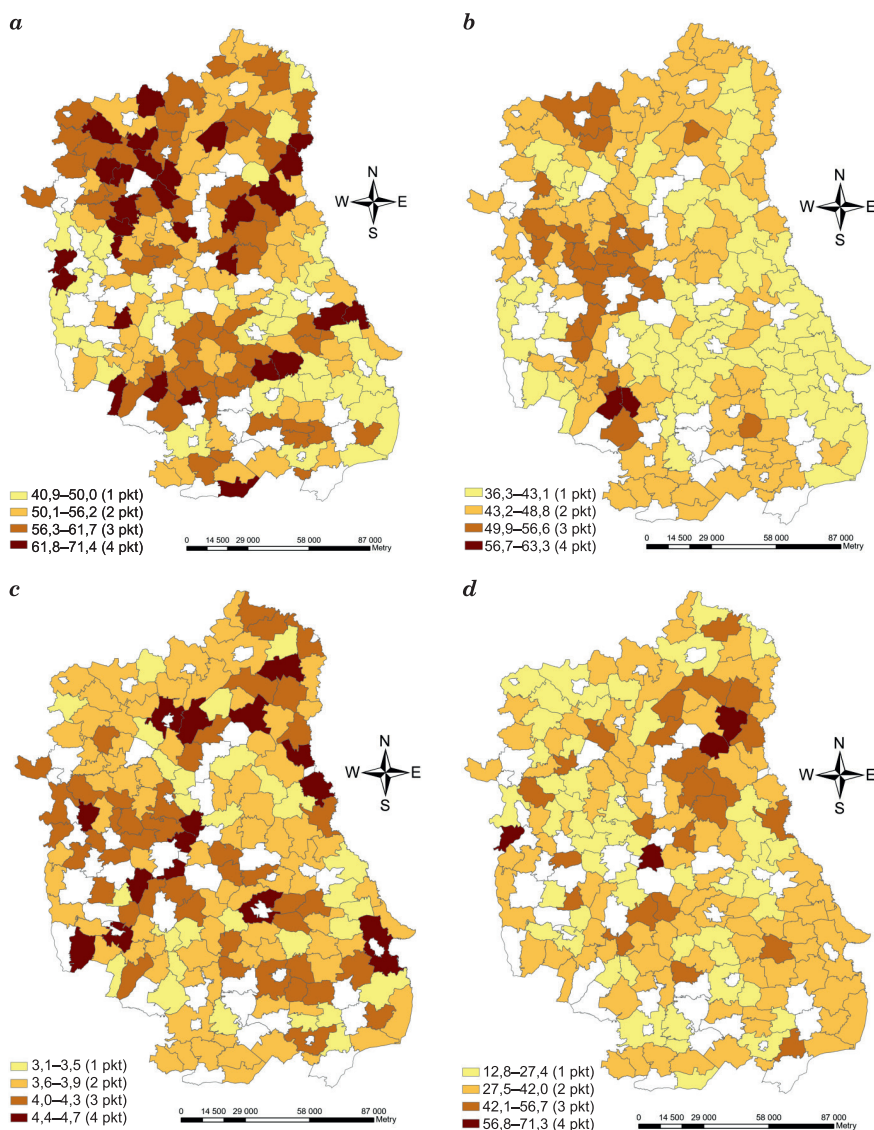
Niestety dostępność danych znacznie ogranicza możliwości przeprowadzenia analizy aktywności społecznej na poziomie gmin. Dobór wskaźników zmiennych w analizach ilościowych jest zazwyczaj wypadkową dostępności danych i arbitralnych decyzji badaczy, jednak podstawą przyjętego wyboru powinno być silne uzasadnienie merytoryczne. W badaniach przyjęto frekwencję wyborczą publikowaną przez PKW w wyborach prezydenckich 2015 r. jako średnią z I i II tury wyborów (zmienna x_1), frekwencję wyborczą w wyborach samorządowych 2014 r. do rady gmin – statystyka głosowania (zmienna x_2), poziom wykształcenia radnych (zmienna x_3) oraz liczba organizacji pozarządowych w gminach (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne zarejestrowane w systemie REGON) na 10 tys. mieszkańców wg gmin w 2015 r.

Podstawowe dane statystyczne dla poszczególnych gmin uzyskano z GUS i PKW. Na rysunku 2 przedstawiono wielkości wymienionych cech w analizowanych gminach.

Cechą, która świadczy o aktywności społecznej jest frekwencja wyborcza – wskaźnik postaw obywatelskich. Jest jednym z istotniejszych przejawów aktywności społecznej oraz wskaźników postaw obywatelskich (społeczeństwa obywatelskiego), choć odnoszących się jedynie do części populacji – uprawnionych do głosowania [Stanny i Czarnecki 2011]. W badanych gminach frekwencja w wyborach prezydenckich w 2015 r. była wyższa w zachodniej części województwa, a w wyborach samorządowych w 2014 – w północnej części.

Radni, wpływając swymi decyzjami na poziom rozwoju gmin i powiatów, animując życie gospodarcze, są tą warstwą społeczną, która powinna posiadać odpowiednie kompetencje. Szczególnie istotne jest to zagadnienie w związku z możliwościami absorpcji środków unijnych. Jak dowodzą Bański i Stola [2002], wysokość przyznanych funduszy pomocowych PHARE w latach 1995–2000 wyraźnie była związana z poziomem wykształcenia radnych gmin. Podobne wnioski płyną z badań Cioka i Raczyka [2006] odnośnie do funduszy uzyskanych z programu INTERREG IIIA na obszarach pogranicza polsko-niemieckiego. Zadania, które obecnie stawiane są przed samorządami lokalnymi, zwłaszcza w kontekście rozpoznania potrzeb i pozyskania na ich zaspokojenie funduszy, powodują, że pożądane jest, aby władza samorządowa legitymowała się jak najwyższym poziomem wykształcenia [Janc 2009].

Liczba organizacji pozarządowych stanowi na ogół jeden z pierwszoplanowych wskaźników aktywności społecznej mieszkańców – dążenia do zrzeszania się, współdziałania w jakimś konkretnym celu czy wspólnym rozwiązywaniu problemów [Stanny i Czarnecki 2011]. W województwie lubelskim wskaźnik ten jest wyższy w północnej części województwa.

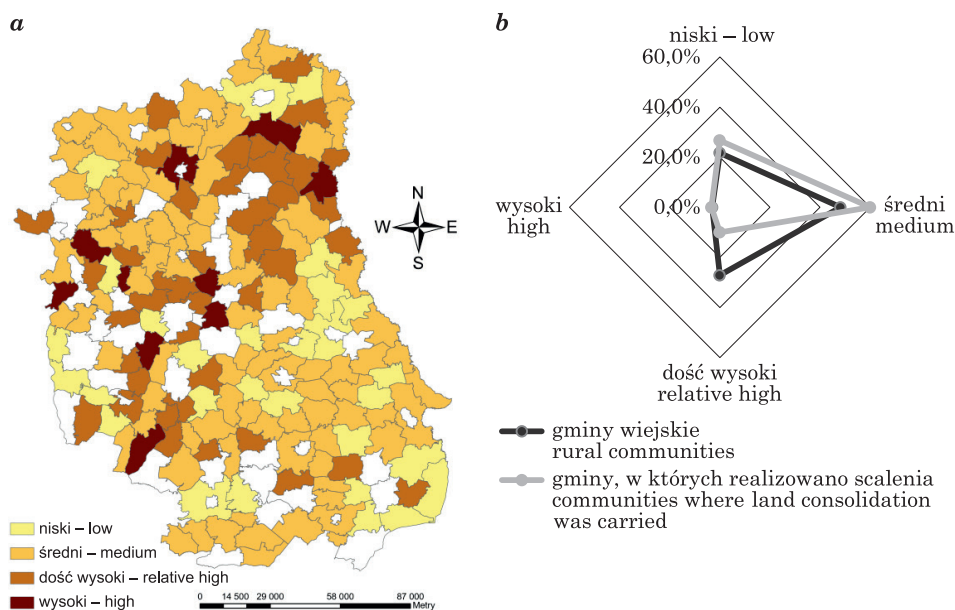
Rys 2. Mapy wskaźników cząstkowych poziomu aktywności społecznej mieszkańców w gminach wiejskich województwa lubelskiego: *a* – frekwencja – wybory samorządowe w 2014 r.; *b* – frekwencja – wybory prezydenckie w 2015 r.; *c* – poziom wykształcenia radnych; *d* – fundacje i stowarzyszenia przypadające na 10 tys. mieszkańców

Fig. 2. Maps of partial indicators of the level of inhabitants' social activity in communes of Lubelskie voivodship: *a* – voter turnout in elections – the municipal elections in 2014; *b* – voter turnout in elections – the presidential election in 2015; *c* – education levels of councilors; *d* – foundations and associations on 10 thousand inhabitants

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Uznano także, iż poziom wykształcenia radnych i liczba organizacji pozarządowych w gminach (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne zarejestrowane w systemie REGON) na 10 tys. mieszkańców gminy najtrafniej objaśniają miarę aktywności społecznej i przypisano im wagę po 30 punktów, zaś cechom związanym z frekwencją (wybory samorządowe i prezydenckie) przyznano po 20 pkt.

Rys. 3. Mapa rozmieszczenia syntetycznego miernika aktywności społecznej w gminach wiejskich województwa lubelskiego (a) i wykres oceny poziomu aktywności społecznej (b)

Fig. 3. Map of the distribution of the designated synthetic measure of social activity (a), and a diagram of the assessment of the social activity level in communes (b)

Źródło: opracowanie własne

Source: own compilation

Wskaźnik syntetyczny aktywności społecznej mieszkańców w 24% gmin wiejskich województwa lubelskiego charakteryzuje się niskim poziomem, w 46% poziomem średnim, w 26% poziomem dość wysokim i tylko 4% gmin ma poziom wysokiego wskaźnika (rys. 3).

W syntetycznym ujęciu miernik aktywności społecznej jest najkorzystniejszy w przypadku gminy Janowiec i wynosi 3,3 pkt odpowiednio dla potencjału wysokiego (rys. 3).

W dalszej analizie porównano średni poziom syntetycznego wskaźnika aktywności społecznej mieszkańców i czynników cząstkowych tego wskaźnika w gminach wiejskich województwa lubelskiego ze szczególnym zaznaczeniem gmin, w których zrealizowano prace scaleniowe.

Tabela 2. Podstawowe wartości statystyczne syntetycznego miernika aktywności społecznej mieszkańców i wskaźników cząstkowych tego miernika

Table 2. Basic statistical values of the synthetic measure of inhabitants' social activity, and of the partial indicators of this measure

Specyfikacja Specification	X_1	X_2	X_3	X_4	Miara syntetyczna Synthetic measure
Gminy wiejskie województwa lubelskiego Municipalities of the Lublin Region					
Min.	40,88	33,94	3,13	12,83	1,20
Max.	71,36	63,33	4,73	71,26	3,30
Średnia	55,72	45,08	3,86	33,35	2,10
Gminy wiejskie, w których zrealizowano obiekty scaleniowe Municipalities where land consolidation was carried out					
Min.	45,41	33,94	3,40	13,64	1,30
Max.	66,76	50,72	4,47	65,32	3,00
Średnia (sr.)	55,50	43,09	3,82	34,41	1,99

Źródło: opracowanie własne

Source: own compilation

Uzyskane rezultaty pozwalają na stwierdzenie, iż poziom syntetycznego wskaźnika aktywności społecznej jest niższy dla gmin, w których realizowano scalenia (tabela 2). Gminy te są zaliczane do obiektów o niskim i średnim poziomie aktywności społecznej mieszkańców (rys. 3).

Dodatkowo zbadano zależności między poziomem wielkości powierzchni zrealizowanych scaleń gruntów rolnych (na mieszkańca i powierzchnię) a syntetycznym miernikiem aktywności społecznej mieszkańców i wskaźnikami cząstkowymi (tabela 3).

Tabela 3. Macierz korelacji

Table 3. Correlation matrix

Zmienna – The variable	X_1	X_2	X_3	X_4	Miara syntetyczna Synthetic measure
Scalenia na mieszkańca gminy Consolidation of land per capita for municipalities	0,0559	-0,0547	-0,1312	0,2249	0,0249
Scalenia na powierzchnię gminy Land consolidation surfaces municipalities	0,0409	-0,0517	-0,1362	0,0869	-0,0494
Powierzchnia scalana w latach 2004–2013 The area of land consolidation in 2004–2013	0,0203	-0,0447	-0,1259	0,0714	-0,0574

Źródło: opracowanie własne

Source: own compilation

Okazało się, że występuje słaba korelacja między cechą X_4 a poziomem scaleń na mieszkańca.

WNIOSKI

W badanych gminach wiejskich województwa lubelskiego aktywność społeczna mieszkańców była różna. W ponad 70% gmin występuje niski i średni poziom aktywności społecznej mieszkańców.

W gminach województwa lubelskiego, w których realizowano scalenia gruntów rolnych, zanotowano niższy poziom aktywności społecznej mieszkańców niż średni dla gmin wiejskich tego województwa. Uzyskanie poziomu niższego może wynikać z faktu, iż aktywność społeczna mieszkańców jest zjawiskiem na tyle skomplikowanym i jakościowo zróżnicowanym, że jego ilościowe porównanie nie przynosi w naszym przypadku zadowalających wyników. Należy też zastanowić się nad słusznością założeń przyjmowanych w konstrukcji syntetycznych wskaźników. A takich upraszczających założeń trzeba przyjąć bardzo dużo, aby móc na podstawie dostępnych w statystykach danych oceniać obywatelskie zaangażowanie, uczciwość, zaufanie itp. [Bednarek-Szczepańska 2013].

W analizie nie dowiedziono istnienia zależności między zaprezentowanymi miernikami obrazującymi aktywność społeczną mieszkańców gmin a realizacją prac scaleniowych na wybranym obszarze.

Badania tego typu należy wykonać innymi metodami, np. podejściem sondażowym (bazując na ilościowych badaniach ankietowych obejmujących reprezentatywne próby mieszkańców z dużych obszarów) lub monograficznym (polegającym na szczegółowym rozpoznaniu konkretnych społeczności, bazującym na ilościowo-jakościowych lub jakościowych badaniach terenowych).

PIŚMIENNICTWO

- Bański, J., Stola, W. (2002). Przemiany struktury przestrzennej i funkcjonalnej obszarów wiejskich w Polsce (Transformation of the spatial and functional structure of rural areas in Poland). *Studia Obszarów Wiejskich (Rural Studies)*, t. 3, PTG, IGiPZ PAN, Warszawa.
- Bednarek-Szczepańska, M. (2013). Wiejski kapitał społeczny we współczesnej Polsce. Przegląd badań i uwagi metodyczne (Rural social capital in contemporary Poland. Research review and methodological comments). *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica* 13, 19.
- Ciok, S., Raczyk, A. (2006). An evolution of the implementation of Polish-German Cross-border cooperation within INTERREG IIIA, conference paper presented at towards sustainable border regions. Analyses, strategies and approaches for transboundary spatial development, Warsaw, 24–25.04.2006.
- Dacko, A. (2006). Tworzenie warunków do rozwoju terenów wiejskich poprzez scalanie gruntów – aspekt teoretyczny (Creating conditions for developing rural areas by use of land consolidation – theoretical aspect). *Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich (Infrastructure and Ecology of Rural Areas)* 2, 29–39.
- Dudzińska, M. (2015). Potencjał uwarunkowań przestrzennych gospodarstw w gminach województwa dolnośląskiego, w których zrealizowano scalenia gruntów rolnych (Spatial parameters farms in rural areas and the land consolidation measures: case studies from Lower Silesia). *Acta Sci. Pol. Administratio Locorum* 14(4), 7–20.

- Dudzińska, M., Kocur-Bera, K. (2015). Community education and integrated organization of rural areas based on land consolidation processes in Poland. *Proceedings of the International Scientific Conference Rural Environment. Education. Personality*, 34–41.
- Dudzińska, M., Prus, B. (2016). Analiza ilościowa realizacji scaleń gruntów na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2004–2013 (Implementation of land consolidation in rural areas in the years 2004–2013. Quantitative analysis). *Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich (Infrastructure and Ecology of Rural Areas) IV*, ss. 493–506.
- FAO. (2008). Opportunities to mainstream land consolidation in rural development programmes of the European Union. *FAO – Land Tenure Policy Series*, Rome.
- Fotyma, M., Krasowicz, S. (2001). Potencjalna produktywność gleb gruntów ornych Polski w ujęciu regionalnym (The potential productivity of arable land in Polish regions). *Pamiętnik Puławski (Puławski Diary) 124*, 99–108.
- Janc, K. (2009). Przestrzenne zróżnicowanie kapitału ludzkiego i społecznego na Dolnym Śląsku, w: *Endo- i egzogeniczne determinanty obszarów wzrostu i stagnacji w województwie dolnośląskim w kontekście Dolnośląskiej Strategii Innowacji (Spatial differentiation of social capital in Lower Silesia in: Endogenous and exogenous determinants of growth and stagnation areas in Lower Silesia in the context of the Lower Silesia Innovation Strategy)*. DAWG, Wrocław, ss. 38–63.
- Kołodziejczyk, D. (2003). Kapitał społeczny w rozwoju obszarów wiejskich, w: *Współczesne przeobrażenia i przyszłość polskiej wsi (Social capital in the development of rural areas in Poland in: Contemporary transformation and the future of rural areas in Poland)*. *Studia Obszarów Wiejskich (Rural Studies) 4*, 27–37.
- Kołodziejczyk, D., Wasilewski, A. (2005). Identyfikacja instytucji działających na obszarach wiejskich. (Identification institutions operating in rural areas). 8. IERiGZ, Warszawa. II(2), 493–506.
- Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2008–2011 z perspektywą do roku 2015 (2008). (Environment Programme Lublin province, 2008–2011), Lublin, ss. 142.
- Rosner, A., Stanny, M. (2014). Monitoring rozwoju obszarów wiejskich. Etap I. (Monitoring of Rural Development. Stage I.) Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (European Fund for Polish Rural Development, Institute of Rural Development and Agricultural Sciences).
- Sobolewska-Mikulska, K. (2009). Metodyka rozwoju obszarów wiejskich z uwzględnieniem wybranych procedur geodezyjnych w aspekcie integracji z Unią Europejską (Methodology of rural areas development with consideration of selected geodetic procedures with respect to integration with the European Union). *Prace Naukowe Politechniki Warszawskiej. Geodezja (Scientific Papers of Warsaw University of Technology. Geodesy)*, z. 44.
- Stanny, M., Czarnecki, A. (2011). Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich Zielonych Płuc Polski. Próba analizy empirycznej (Sustainable development of rural areas of the Green Lungs of Poland region. An attempt at empirical analysis). IRWiR PAN, Warszawa.
- Surowiec, K. (2010). Badania socjologiczne nad aktywnością społeczną mieszkańców polskiej wsi (Sociological research on community activity of the villagers). *Studia Sociologica 20*, 67–87.
- Woch, F. (2006). Kompleksowe scalanie gruntów rolnych i leśnych oraz jego wpływ na środowisko (Complex consolidation agricultural and forest land and its impact on the natural environment). *Materiały szkoleniowe (Teaching materials) 93*, Puławy IUNG-PIB.

SOCIAL ACTIVITY OF THE INHABITANTS OF COMMUNES WHICH IN AGRICULTURAL LAND CONSOLIDATION WORK HAS BEEN IMPLEMENTED. STUDY OF THE LUBELSKIE VOIVODESHIP

Summary. Agricultural land consolidation affects the development of rural areas. The FAO [2008] classifies land consolidation impacts at three levels: first, there is the micro-level, where land consolidation aims focus on changing the farm structure. Secondly, there is the meso-level, where land consolidation has broader aims for changing rural communities by improving infrastructure, the natural environment, management of natural resources, landscape and, consequently, the spatial distribution of economic activities. Finally, there is the macro-level, where the focus is on changes which can positively affect the whole country, by reducing the disparities between rural and urban areas. According to Dacko [2006], the main goal of land consolidation should be to improve the quality of rural life, and not only to increase agricultural production. Land consolidation measures should be initiated to revive the countryside by encouraging continuous economic and political development of the local community, while protecting and rationally managing natural resources. The local community should participate democratically in land consolidation and in defining new forms of land use that make the most of the local potential.

Therefore, the passage of time has brought about changes to the wider perception of consolidation work – not only in the strictly technical and economic aspects but in the social and environmental ones. One of the social benefits resulting from the implementation of consolidation work is the active involvement of the local community in the issues related to the formation of spatial conditions and enhancing the inhabitants' social activity. In view of the above, the aim of the paper is to investigate the level of social activity of inhabitants in the communes in which agricultural land consolidation has been implemented. The study employed an analysis and synthesis of the literature as well as spatial and statistical research. The area under study included communes of Lubelskie voivodship.

Key words: Land consolidation, agricultural land, inhabitants' social activity, Lubelskie Voivodeship

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 20.10.2016

Do cytowania – For citation:

Dudzińska, M. (2016). Aktywność społeczna mieszkańców gmin, w których realizowano prace scaleniowe gruntów rolnych – studium przypadków. *Acta Sci. Pol. Administratio Locorum* 15(4), 47–58.